

Kadın Haklarının Kazanılmasında Bir Cumhuriyet Kadını: Afet İnan(1908-1985)

İsmail UZUN
isouzun@gmail.com

ÖZ

Kadın hakları, insan hakları konusu kapsamında insanlık tarihi boyunca hep konuşula gelmiş bir dünya gerçeğidir. Bir Cumhuriyet kadını olan Atatürk'ün manevi kızı Afet İnan, bu gerçeği tarihsel bir süreç içerisinde öne çıkaran, önemseyen, mücadele haline getiren hatta bütün hayatını bu konulara hasreden önemli kişilerden birisidir. Afet İnan Türk kadınının çağdaşlaşmasında çok değerli hizmetleri olmuş bir Cumhuriyet kadını olmasının yanı sıra Atatürk'ün fikir arkadaşlığını yaparak yaşadıklarını kayıt altına alarak tarihe not düşenlerden birisi olmuştur. Bu çalışmada cumhuriyet dönemi içerisinde konuya büyük önem veren ve üzerinde çalışmalar yapan Afet İnan'ın kadın hakları bağlamında ortaya koyduğu katkıları ve düşünceleri özetlenmiştir. Ayrıca Afet İnan'ın karşılaştığı zorluklar, yaptığı konuşmalar, konunun Meclis'e taşınması, o günün şartlarında konuya toplumun bakış açısı ve konu üzerinde alınan mesafelere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet İnan, Kadın Hakları, Atatürk, Cumhuriyet Dönemi.

A republic woman for gaining woman rights: Afet İnan(1908-1985)

ABSTRACT

Woman rights which have been talked as a part of human rights throughout history are world reality. Afet İnan, a republic woman, adopted daughter of Atatürk, who was one of the person putting forward, caring about struggling and even devoting her whole life to these subjects. Afet İnan was a person who noted the livings of Atatürk down on history by making thought friend, besides she served preciously for becoming Turkish woman modernized. In this study, Afet İnan, caring, studying on, her contributions and thoughts about woman rights are summarised. Besides, the difficulties Afet İnan coming across, her speeches, conveying the subject to the parliamentary, society's point of view on the subject at that day and progress on the subject are given a place.

Key words: Afet İnan, Woman Rights, Atatürk, Republic Period

Giriş

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadının toplumdaki konumu, sosyal hayattaki etkinliği, yönetim kademelerindeki fonksiyonları oldukça yetersizdi. Bunun topluma ve en önemlisi de yönetim kademelerine anlatılarak yasal düzenlemelerin çıkarılması çok kolay bir süreç değildi. Toplumda yerleşmiş kadın profilinin değiştirilmesi, gelecek kuşaklardaki yerinin belirlenmesi aile içi ve sosyal hayattaki konumunun çağdaş toplumlardaki düzeyde temsil edilmesinin ciddi bir mücadele ile mümkün olabileceği çok açıktı. Afet İnan bu konuda şu hayati soruyu sormaktadır: 1923 yılında TBMM'de kadınların nüfus sayımına girmesine dahi hoş bakılmaz iken nasıl oldu da 11 senede kadınlar seçme ve seçilme hakkını kazandılar? Afet İnan bu makalenin de çatısını oluşturacak şu önemli cevabı vermiştir(Afetinan, 1982): Atatürk, kadın hakları için gerekli bulduğu konularda fikirlerini hükümete bildirmiş ve Meclisten kanunların çıkarılmasını sağlamıştır... o, zemin ve zamanı iyi hesap etmiştir. Esasen olaylar da bize bunu göstermektedir. Büyük Millet Meclisinin o günkü zihniyet ve havası içinde bu iş halledilemezdi(s.22).

Türklerde Kadının Önemi

İslam hukukuna dayalı Türk devletlerinin 9.yüzyılda İslam dinini kabul etmesiyle kurulduğunu belirten Afet İnan, bu devletlerden biri olan Selçuklularda kadınların sosyal ve kültürel meselelerde ciddi rolleri olduğunu ifade etmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda ise kadınların siyasi hakları ile ilgili bir gelişme olmadığını fakat köylerde kadınların iş hayatına katıldığını belirten Afet İnan, Osmanlı'da kızların da erkekler gibi dini eğitime katılım sağladığını ifade etmiştir. Osmanlı Döneminde kadın haklarında bazı kısıtlamalar görülmekte olup kadının kendi evinden pek çıkmadığı, medeni hakları açısından ise erkekler ile eşit düzeyde görülmediği bir dönemdir. Türklerde kadının toplum içindeki yeri tarihi dönemlere göre farklılık gösterse de Türk Devletlerinde kadının saygın bir konumda olduğu göze çarpmaktadır. (Doğramacı, 1993)

Afet İnan “Türk Kadın Haklarının Tanınmasının Kültür Devrimindeki Önemi” isimli makalesinde(1967) 19.yüzyılda yapılan reformların kadına sağladığı imkânlar ile ilgili şu tespiti yapmaktadır: 1839-1856 tarihlerinde ilan edilen Hatt-ı Hümayunlarla devlet bünyesinde yapılmak istenen ıslahat Müslüman ve diğer dinlere mensup Osmanlı tebaası hakkında hukuki esasları ihtiva ediyordu. Bu hareket teokratik ve monarşik devlet şekli üzerinde bir tesir yapmamakla beraber, Osmanlı camiasına mensup fertler arasında, fikri bir gelişmeyi sağlamıştır. İşte bundan sonra yeni yeni okulların açılmasıyla kızlara verilen öğretim imkânları sayesinde kadınlar arasında, aydın bir zümrenin teşekkülüne sebep olmuştur. Bu devirde kadın ve aile konusunu işleyen yayınlar olduğu gibi, sadece kadınlar tarafından çıkarılıp kadınların fikren aydınlatılmasını isteyen ve kapalı hayata karşı isyanlarını belirten makaleler yazılmıştır(s.25).

Tanzimat’ın ilanı ile Kız Rüştüyeleri, Kız Sanayi Mektepleri ve Öğretmen Okulları açılmış olup İkinci Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte kadın hakları ve cemiyetleri ön plana çıkmaya başlamıştır. 1909 yılında Halide Edip tarafından kurulan Kadınların Yükselmesi Cemiyeti bu cemiyetlerden biridir. Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması diğer toplumlardaki kadınları etkilediği gibi Türk kadınlarının değişimini de tetikleyen faktörlerden biri olmuştur. Ayrıca erkeklerin savaşa gitmesi kadınların iş gücünü arttırmış, fabrikalarda ve gündelik hizmetlerde kadınların çalıştırılması kaçınılmaz olmuştur. Birinci Dünya Savaşından yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu 30 Ekim 1918’de Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamıştır. Bu antlaşmadan sonra İtilaf Devletleri Birinci Dünya Savaşı esnasında anlaştıkları gizli antlaşmalara dayanarak memleketimizi işgale başladılar.

Ülkenin içine düştüğü bu karamsar durum karşısında 19 Mayıs 1919’da kurtuluş mücadelesini başlatan Mustafa Kemal, başlatmış olduğu kıvılcım ile bölgesel örgütlenmeleri oluşturarak bütün memleketin yeniden toparlanmasını sağlayacaktır. 1919’da İzmir’in işgali ile başlayan süreç Türk kadınının siyasette aktif olarak rol almasını hızlandırmış ve Halide Edip’in İstanbul mitinglerinde yüz binlerin karşısına çıkarak bir simge haline gelmesini sağlamıştır. 1919 yılında Sivas’ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti kurulmuş ve sonrasında bütün Türkiye’ye yayılan bu dernekler Kuva-yi Milliye’ye tam destek vermişlerdir. Anadolu’da kadınlarımızın cemiyet kurmaları, onlara Türk erkeği ile çalışma olanakları yaratmış, onların mitinglere çıkmasını ve cemiyetler kurarak Milli Mücadeleye ortak olmalarının önünü açmıştır. Afet İnan bu konuda şu açıklamaları yapmıştır(Cunbur, 1967): Cumhuriyet ilan edildikten sonra Türkiye yeni bir devlet rejimine girince, Büyük Millet Meclisinde kanunlar tedvin edilirken, kadın vatandaşların durumu da dikkate alınmaya başlanmıştır. 1926’da Medeni kanunun kabulü ile aile hayatına getirilen yenilik ve kadına erkekle beraber eşit hakların tamamen tanınması prensibi, Türk Müslüman cemiyetine içtimai ve hukuki nizam bakımından yeni bir vechе vermiştir.(s. 26)

Türkiye’deki işgallere karşı direniş hareketlerinin kadınların ve erkeklerin ortak çabası ile örgütlendiğini savunan Afet İnan şu sonuca varmıştır(Afetinan, 1976): 1919 yılında Türkiye’deki halk hareketi, her bakımdan örnek olacak önemli gelişmeler göstermiştir. Atatürk’ün askeri ve siyasi idaresi ile ilk önce fikir, sonra da uygulamaya geçilmiş ve milli bütünlüğü temin ederek Cumhuriyet İdaremiz kurulmuştur(29 Ekim 1923). Türk kadınına Cumhuriyet devrimizde tanınacak olan kanuni eşitlik hakkı da (1929-1930-1933-1934) bu yurt ödevlerini yerine getirmiş olmanın bir sonucudur.(ss. 1992-2000)

Cumhuriyet Döneminde Kadınların Haklarını Kazanması

TBMM açıldıktan sonra Cumhuriyetin kurucusu Atatürk, Milli Mücadelenin kazanılmasında Türk kadınlarının ciddi çabalarının bulunduğunu bazı ortamlarda dile getirerek kadınlara hak ettikleri değeri göstermeye çalışıyor, sosyal faaliyetlere erkekler ile birlikte kadınların da katılması gerektiğini vurguluyordu. 15 Temmuz 1921’de Maarif Kongresi açılışında kadın ve erkek öğretmenlerin işbirliği ile Milli Maarif ’in(Millî Eğitim) kurulacağını belirten Atatürk, 1 Mart 1922’deki TBMM’nin açılışında kadınların da eğitimden geçerek yetişmelerinin öneminden bahsetmesi aslında Atatürk’ün kadınlara verdiği önemin dışı yansımasıydı(Afetinan, 1982). Elbette bu süreçte kadınların seçme ve seçilme hakları çabucak kazanılmayacaktı. Kurtuluş Savaşı döneminde çıkarılan kanunlarda kadınların seçme seçilme hakkının göz ardı edilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra değiştirilen İntihab-ı Mebusan Kanunu’nda aynı şekilde devam edecek ve kadınlar seçime dâhil olamayacaktır. Bu kanuna göre Madde 1’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin azası Türkiye Devleti halkından her

20.000 nüfus erkek bir nefer olmak üzere intihap olunur demekte, madde 2’de ise 18 yaşını ikmal eden her erkek fert intihap etmek hakkını haizdir demektedir.

Bu maddelerden anlaşılacağı üzere kadınlar sayım ve seçime dâhil edilmeyerek sadece erkek vatandaşlar dâhil edilmiştir. 3 Nisan 1923 yılında Meclisin dördüncü toplantı yılının toplantı tutanaklarını incelendiğinde (1923, 3 Nisan, s.329), bu toplantıda 50.000 erkek nüfusa bir milletvekili seçilirken, savaş nedeniyle bu sayının 20.000 olarak değiştirilmesi teklif edilmiştir. Bolu Milletvekili Tunalı Hilmi Bey, kadınların da bu nüfus sayımında yer almalarını istemişse de Hüseyin Avni Bey kadınlara seçme ve seçilme hakkının sonraya bırakılmasından yana olmuştur. Tunalı Hilmi Bey’in kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesini istemesi çok ciddi tepkilere neden olmuş, vekillerden birçoğu gürültü çıkartarak Hilmi Bey’e hakarete varır derecesinde cümleler kullanmıştır. Hilmi Bey gürültüler arasında Türkiye’de kadınların sayısının erkeklerden fazla olduğunu, seçme seçilme hakkının kadınlara verilmesinin halkçılığın bir gereği olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bu gürültü patırtıların arasında Tunalı Hilmi Bey’in konuşmasına dahi müsaade edilmemiştir. Afet İnan o günleri şöyle anlatmıştır(Afetinan, 1970): Öyle ki Tunalı Hilmi Bey’in kadınlara seçilmek hakkını verin demiyorum diye açıklamasına rağmen müthiş bir reaksiyon havası içinde sözlerini tamamlamaya dahi fırsat verilmiyor. İşte bizim neslimiz, böyle zihniyetin hâkim olduğu devirde, tahsil çağımızı yaşıyorduk... Fakat yine aynı müzakereler sırasında kadın hakları üzerinde konuşanların esas fikri şu oluyor. Bu hak, verilmeden ziyade alınacak bir haktır.(ss. 51-52)

1923 yılına gelindiğinde Türkiye’de kadın ve erkeğin toplumsal ve sosyal eşitliğinin sağlanması için kurulan bir örgüt karşımıza çıkmaktadır. Liderliğini yazar ve öğretmen olan Nezihe Muhittin’in yaptığı Türk Kadın Birliği tarafından Kadınlar Şurası’nda “Kadınlar Halk Fırkası” ismi ile siyasi bir örgüt kurulmuştur.(Toprak, 1988, s.30) Kurdukları siyasi örgütün hükümet tarafından kabul görmemesi üzerine 7 Şubat 1924 tarihinde “Türk Kadınlar Birliği” adıyla sahneye çıkarak kadınların düşünsel ve sosyal alanlarda yetiştirilmesi, dul, kimsesiz kadınlara yardım edilmesi, fakir çocukların okutulması ve çeşitli konularda konferans verilmesi gibi konulara yönelmişlerdir. 1924 yılında TBMM’de anayasa üzerinde yapılan görüşmelerde “kadınların oy vermesi” konusunda görüş ayrılıklarının devam ettiği açık bir şekilde görülmektedir. Onuncu maddede “18 yaşını bitiren her Türk’ün milletvekili seçimlerine katılabileceği” ibaresi ve on birinci maddede belirtilen “30 yaşını bitiren her Türk’ün milletvekili seçilebileceği” maddesi tartışma konusu olmuştur. Beyazıt Milletvekili Şefik Bey “her Türk” sözünün kadınları da içerdiğini söylemesi üzerine, Dersim Milletvekili Feridun Bey “Zaten maksadımız odur, kadınlar da rey verecektir” demiştir. Yaşanan tartışmalar neticesinde ne yazık ki kadınların seçime katılması konusunda istenen çoğunluk sağlanamamıştır. Sonuç olarak TBMM Zabıt Ceridelerini incelediğimizde oy birliği ile “Her Türk” ifadesi yerine “Her erkek Türk” ifadesinin yazıldığı anlaşılmaktadır. (1924, 16 Mart, ss. 540-543)

Seçim hakkı konusunda aradığını bulamayan kadınlar 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile erkekler ile eşit öğretim imkânına kavuşmuşlardır. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile birden fazla kadınlı evlilik kaldırılmış, evlenmek için resmi nikâh şartı getirilmiş olup miras hukukunda erkek ve kadın eşitliği sağlanarak boşanmalarda kadın güvence altına alınmıştır. Yaşanan toplumsal gelişmeler ile paralel olarak KB(Kadınlar Birliği)1925 yılında “Kadın Yolu “isimli bir dergi çıkartmaya başlamışlardır. 1927 yılında milletvekili seçimleri KB için güzel bir fırsat yaratmış ve kadınların seçime katılıp katılmama konusu kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır. Medeni Kanun ile kadın, toplum içinde hukuksal kazanımlarını artırarak bir basamak daha yükseğe çıkmıştır. 1927 yılında CHF parti müfettişi İbrahim Tali Bey’in kadınların seçime katılmalarının erken olduğunu belirten açıklamalarından CHF’nin kadınlara gerekli desteği vermek konusunda henüz kararsız olduğu anlaşılmaktadır(Cumhuriyet, 1927, 10 Haziran).

1929 yılında Daily Telgraf gazetesinden Bayan Rosite Forbes isimli yazarın kaleminden çıkan yazı Türkiye’de kadınların sosyal değişimini anlamak için bize bir öngörü sağlayacaktır. Yazar Türkiye’nin peçeyi çıkarttığı on senenin sonunda, başından geçen bir anısını paylaşmıştır. Zamanında bir paşa ailesini ziyaret ettiğini, aynı konağı bir sonraki ziyaretinde rengârenk kıyafetli cariyelerin yerine, sade giyinmiş hizmetçi kadınlar bulduğunu, evin hanımının ise saçını kestirmiş, yeşil ve kısa bir rop(tek parça kıyafet) giymiş olduğunu ifade etmiştir. Yazar evin kadınına duygularını sorduğunda

evin kadını şöyle demiştir. “*Vakti ile biz hayal içinde yaşamaya alışmıştık. Şimdi hakikat ile yüz yüze bulunuyoruz.*” Yazar, Çağdaş Türk kadınlarının üniversiteyi “muvaaffakiyetin Kâbe’si” olarak gördüklerini, genç kızların okullarda sağlık ve jimnastik öğrendiklerini, kadınlara siyasi haklardan başka her türlü hakkın verilmiş olduğunu belirtmiştir. Türk kadınının seçimlerde oy hakkı olmadığını, fakat Türk kadınının az bir zaman zarfında öğretmen, memur, sanatkâr, avukat ve doktor olabildiklerini yazmıştır. (Rosite Forbes’den aktaran Cumhuriyet, 1929, 14 Ağustos)

Afet İnan’ın 1929 yılında kadın hakları ile ilgilenmeye başlamasının enteresan bir başlangıç öyküsü olduğunu belirtmem gerekir. 1929-1930 döneminde Musiki Muallim Okulu’na başladığında tarih ve yurtbilgisi dersleri vermekte olan Afet İnan’ın yurtbilgisi derslerinden birinin konusu kadın hak ve görevleri idi. Afet İnan 1929 yılının mart ayında öğrencilere ders uygulaması olarak seçim denemesi yaptırmakta iken belediye başkanı olarak bir kız öğrenci seçilir. Aynı sınıftan 173 numaralı Selahaddin isimli öğrenci duruma itiraz ederek yürürlükte olan kanunun kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermediğini dile getirir. Afet İnan öğrencilere kadınların yakında oy kazanacaklarını belirtse de yaşanan bu hadise kendisini rencide eder.(Afetinan, 1982, s.170) Afet İnan yaşadığı durumun üzüntüsü ile Gazi Orman Çiftliği’ndeki Marmara Köşkü’nde Atatürk ile İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’ya bu olayı olduğu gibi anlatır. Atatürk bu konuda çalışmasını, diğer ülkelerde bu sorunun nasıl çözülmüş olduğunu incelemesini söyleyerek Afet İnan’ı teselli eder.

Afet İnan yaşadığı bu durumu şöyle ifade etmiştir(Afetinan, 1982): İtiraf edeyim ki, o sıralarda ben bu konuda hemen hiç bilgi sahibi değildim, fakat kız ve erkek öğrencilerimin karşısına bu haklardan yoksun olan bir öğretmen olarak da çıkmak istemiyordum. Çok severek başladığım öğretmenlik hayatından ve görevimden ayrılmak da bana ağır gelecekti. Bununla beraber Atatürk’e şunu söylemekten kendimi alamadım. Hiç olmazsa erkek öğrencim kadar bir hak sahibi olmadan o sınıfa ders veremeyeceğim dedim(s.170). Bu durumun günümüz şartlarında anlaşılması, o günün şartlarında bir kadın davranışı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi ve çözümüne yönelik çalışmaların zorluğunu kavramak çok olası değildir. Birçok aydın kadının bu gerçeği bilmesi, dünya ölçeğinde değerlendirmesi, dilek ve arzularını dile getirmesi ciddi bir destek ve teşvik olmadan mevcut şartlar altında çok kolay değildi.

Konu ile ilgili olarak Afet İnan’ın kızı Arı İnan, tarihe tanıklık edenler kitabında annesi Afet İnan’a bahsi geçen hadiseyi sorduğunda Afet İnan şöyle cevap vermiştir(İnan, 1977): Marmara Köşkü’nün bahçesinde. Atatürk geldi.” Ne oldu” dedi. Hocalık yapamayacağım bu vaziyette dedim. Başladı gülmeye. Ben ağlıyorum, o gülüyor. “Yemek yedin mi?” dedi. “Yemeyeceğim” dedim. Ondan sonra “ne oldu? Anlat bakalım” dedi. Ben anlattım durumu... Peki dedi biliyor musun başka yerlerde nasıl? Hiç haberim yok. İsviçre’de kalmıştım, ama nerede! Hiç bunlardan haberim yok.(s.325) Bu olay üzerine İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Afet İnan’a bu konuların TBMM’de Belediye Kanunu’nda konuşulabileceğini söyledi. Atatürk ise daha temkinli bir şekilde “*Başbakan ile konuşuruz, fakat bu meselede hazırlıklı olmak ve tartışma yapmak gerekir*” demiştir. Atatürk o akşam Çankaya Köşkü’ne devlet adamları, hukuk mektebi öğretim üyeleri ve başka kişileri davet ettirdi. Afet İnan bahsi geçen o gün, kadınların seçme ve seçilme hakkı konusunda olumlu düşünenler olduğu kadar olumsuz görüş beyan edenlerin olduğunu belirterek şöyle demiştir(Afetinan, 1982): “*Ben heyecanlı idim. Ama tam inandırıcı deliller bulamıyordum. Fakat o günden sonra birçok kitap okumaya başladım. Diğer memleketlerdeki durum hakkında bilgi sahibi olduğça bu tartışma benim için daha yararlı oluyordu.*”(ss. 170-171)

Değişim ve değişime öncelik etmek, yol göstermek, öğretmenliğini yapmak, nasıl yapılacağı konusunda önerilerde bulunmak, bir birikim ve bir yaşanmışlıkla mümkündür. Atatürk’ün bu konuda oldukça sakin davranması, konunun araştırılmasını istemesi yönünde fikirler beyan etmesi, konuyu bilimsel bir zemine taşıma isteğinin ne kadar önemli olduğu yadsınmamalıdır. Günümüz koşullarında bile çoğu zaman toplumu ilgilendiren konular toplumdan uzak ve gerçek zemininde olgunlaşmadan uygulanabilmektedir. Atatürk, Afet İnan’a derslerde tuttuğu notları bir konferans halinde Türk Ocağı’nda vereceğini ve Hamdullah Suphi’nin diksiyon konusunda yardımcı olacağını belirtir. Hamdullah Suphi’den aldığı dersleri yetersiz gören Afet İnan, topluluk önünde konuşamayacağını düşünerek Atatürk’e bu konuşmayı yapamayacağını söyler. Afet İnan’a bu işin üstesinden geleceğini belirten Atatürk, İstanbul’dan getirttiği terzisine Afet İnan’ın kıyafetinin tasarımının nasıl olacağını bizzat kendisi anlatır.

Neticede kadınların belediye seçimlerine girme hakkı 20 Mart 1930'da TBMM'de görüşülmeye başlanmış ve 3 Nisan 1930'da Belediye Kanunu kabul edilmiştir. Aynı gün Afet İnan'ın Türk Ocağı'nda "Seçim Haklarımız" isimli konferansı Atatürk'ün teşvikleri ile ciddi bir kalabalığın katılımı ile gerçekleşmiştir. Seçim sisteminde karışık bir takım ruhi etkenlerin olduğunu söyleyen Afet İnan şu bilgileri vermiştir(Cumhuriyet, 1930, 4 Nisan): İlk önce seçim bir insan kütesinde müşterek bir arzunun mümkün olduğunu kabul eder. Hakikaten müşterek fikirlerin yardımı olmaksızın, dünyada hiçbir seçim mümkün olamaz. Bir de seçim, müşterek arzunun icrasını, bir yahut birçok mümessillere nakletmek imkânına dayanır. Yani esas olarak, seçilen seçen adına hareket ettiğini dikkate almalıdır. Bundan başka, seçim ekseriyet prensibine inanmayı ister. Ekseriyet prensibi, daha kuvvetli bir grubun daha az kuvvetli bir gruba karşı arzusunu tatbik etmek hakkına malik olmasını ister. Bu prensip, seçim meselesinde, başlıca münakaşa zeminini teşkil etmektedir. Bu prensibe göre en büyük kuvvet, en büyük cebir kuvvetinden başka bir mana ifade etmiyor, diyenler ve bu manada eşitsizlik görenler vardır. Seçimde adalet ve eşitliği sağlamak için düşünülen ve bazı memleketlerde tatbik olunan çare, nispi temsil usulüdür(s.4).

Afet İnan nispi temsil sisteminin sakıncalarını belirttikten sonra seçim hak mıdır? Vazife midir? Sorularını sorarak seçimin hak olmakla birlikte bir görev de olduğunu hatırlatmaktadır. Birçok ülkede kadınların seçim hakkı olduğunu belirten Afet İnan, bu hususta tereddüt ve kötü zihniyetin skolâstik bir zihniyet olduğunu, erkeklere ilk nasihati veren ve analık vazifesi olanın kadın olduğunu belirtmiştir. Kadınları siyasi haktan men etmek için uğraşanların kadın-erkek arasındaki işbölümünün sekteye uğrayacağına inandıklarını belirten Afet İnan, iş bölümü fikrinin ne erkeklere ne kadınlara yapamayacakları vazifeleri veremeyeceğini söyleyerek konuya şöyle açıklık getirmiştir(Cumhuriyet, 1930):Kadının umumi ve siyasi vazifeleri ifaya ehliyetli olmadığını ispata imkân yoktur. Çünkü aksi dünya yüzünde fiilen sabit olmuştur. Kadın bugün, istenilsin, istenilmesin, siyasi fikri ve iktisadi hayata samimi bir surette karışmıştır. Kadın, bugün hemen her türlü işte tezgâhlarda, fabrikalarda, büyük mağazalarda, ticarethanelerde, memurluklarda, bütün hizmetlerde çalışmaktadır.

Kadınlar ancak siyasi haklara sahip olmakla hür olduklarını hissedebilirler ve evlatlarına hürriyetin kutsiyetini anlatabilirler diyen Afet İnan, Türk tarihinin en eski devirlerinde devleti temsil edenin sadece devlet reisi olmayıp, onunla birlikte hatunun da devleti temsil ettiğini hatırlatmakta, en ağır işleri kadın ve erkeğin beraber yaptıklarını belirtmektedir. Demokrasinin mantığına göre kadının siyasi haklarını vermenin millet için faydalı olduğunu, kadının da insan ve akli başında olduğunu belirterek milletin fertleri ile istişare etmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

Afet İnan konuşmasını şu cümleler ile bitirmiştir(Cumhuriyet, 1930):Cumhuriyetimizin politika rejimi eşitlik prensibine dayanır. Seçim sandığı önünde, en cahil ile en büyük devlet adamı eşittir. Kadın niçin bu eşitlikten hariç tutulsun? Kadınların içtimai heyetin teşkilatı hakkında bildirecekleri fikirleri vardır. Kadında adalet hissi vardır. Kadın muktesittir, sulhperverdir. Millî çalışma ve gayrette kadının hissesini hor görmek hakkı, kimseye verilmemiştir. Türk kadınının belediye seçimlerine katılması hakkının tanınması(Nisan 1930) teşrii meclise aza seçmek ve seçilmek hakkının yakın zamanda tasdik ve tatbik olunacağına şüphesiz mesut bir başlangıçtır... Demokrat Türk Cumhuriyetinin bu hususta da faziletli şiarının yüksek eserini görmek elbette lüzumundan fazla gecikmeyecektir(s.4). Kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı tanındıktan sonra bir bildiri yayınlayan KB; İstanbul hanımları, üniversite talebeleri ve kız mekteplerinin katılımıyla oluşturulan alay ile Taksim'deki Gazi Abidesine çelenk bırakmışlardır.

Afet İnan, 1930 - 1934 seneleri arasında Atatürk'ün çevresinde bulunan kişiler ile kadınların seçim hakları konusunu konuştuğuna ve bu konuda çeşitli çalışmaları olduğuna tanıklık etmiştir. Aynı zamanda Atatürk'ün kadın hakları konusunda tartışmalar açtığını ve konuyu aydınlar arasında olgunlaştırdığını ifade ederek Atatürk'ün 4 Haziran 1933'de şu sözleri söylediğini belirtmiştir: "*Cumhuriyet rejimi demek demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyeti kurduk, o on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe tatbikata koymalıdır. Kadın haklarını tanımak da bunun bir icabı olacaktır. Müsterih olunuz.*"(s.3) Afet İnan, Atatürk'ün çoğunlukla müspet ve menfi tarafı tutanları karşılıklı konuşturmayı adet edindiğini, fakat bu sözleri söylediği akşamki toplulukta kadın hakları konusuna itiraz eden ve aleyhinde bulunan kimse olmadığını ifade etmiştir.(İnan, 1959)

Atatürk, 3 Şubat 1932'de İzmir Kız Muallim Mektebi'ni ziyaret ederek öğretmenlerle sohbet etmiş, kadınların askerlik yapması gündemde olmasa bile, bütün kızlarımızın vatanın ve milletin yüksek menfaatlerini her zaman müdafaa edebilecek bir kabiliyette yetiştirilmesi, medeni, fikri ve hissi terbiyeyi almaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca şu değerlendirmeyi yapmıştır(Cumhuriyet, 1932, 3 Şubat): “(...)Türk kadınları memleketin mukadderatını millet namına idare eden siyasi zümreye dâhil olmak arzusunu izhardan, memleketin ve milletin vatandaşlara tahmil ettiği vazifelerin hiç birinden kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü vazife mukabili olmayan hak mevcut değildir.” 1933 yılında The Sphere isimli İngiliz dergisinde Keuneth Williams isimli yazarın Türkiye'deki kadınların çağdaşlaşması ile ilgili tespitleri dikkat çekicidir. Gazi Mustafa Kemal'in milletine verdiği dinamizm ile bir asırlık işi on senede yaptığını anlatan yazar, İstiklal Harbi'nde nam kazanan Türk kadınının hürriyetinin çok ilerleyerek durumunun büsbütün değiştiğini şu benzetme ile anlatmıştır(Keuneth Williams'den aktaran Cumhuriyet, 1933, 13 Kasım): “Bu nam ve şöhret Harbi Umumide mühimmat fabrikalarında çalışan İngiliz kadınların namından daha büyüktür. Şimdi de Türk kadını hayrete şayan bir zevk ve muvaffakiyetle yeni hayata atılmıştır.”

Kadınların milletvekili seçimlerine katılması konusunda Afet İnan'ın anlattığı hadise tarihe kayıt düşecek bir hatıra niteliğindedir(Afetinan, 1982): 1934 yılında bir gece Atatürk kendi kütüphanesinde Başbakan İsmet İnönü ile çeşitli konular üzerinde çalışıyordu. Bende bir kısmını dinlemiş ve özel kütüphaneme çekilmişim. Bir müddet sonra her ikisi de oraya geldiler. Atatürk bana “İnönü'nün elini öp ve teşekkür et” dedi. Şaşırılmışım, sebebini sordum. Kadınlara Milletvekili seçimi için oy hakkını hükümet T.B.M. Meclisine teklif edecek dedi. Bu kararın hiç beklemediğim bir anda oluşu, bana büyük bir heyecan ve sevinç vermişti. 1934 yılında Türk Kadınına Parlamente'ye seçme ve seçilme hakkının tanınması Cumhurbaşkanlığı Atatürk ve Hükümet tarafından öngörülmüştü. Büyük Millet Meclisine kanunlaşması için teklif yapılacaktı. Ben bundan çok sevinç duyuyordum. Çünkü Türk kadınlığı için idealim olacaktı(s.209).

Neticede 1934 yılında İsmet İnönü ve 191 arkadaşının İntihabı Mebusan Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine yönelik teklifi kabul edilmiştir. Bu kanunun 5, 11, 16, 23 ve 58'inci maddelerindeki “18 yaşını bitirenler” ifadesi yerine “22 yaşını bitirenler” şeklinde değişiklik olmuştur. Bu maddelerdeki “Zükûr” kelimesi kaldırılarak yerine “kadın, erkek” ifadesi yazılmıştır. TBMM'de 258 kişinin oyu ile kanun değişikliği yapılmıştır. Ret ve muhalif oy çıkmamıştır.

Türk kadınına milletvekili seçme hakkı verilmesi bütün ülkede bayram havası estirmiş, İstanbul'da çeşitli etkinlikler yapılırken Ankara'da kadınlar Halkevinde toplanmıştır. Ankara Kız Lisesi Öğretmenlerinin organize ettiği bu toplantıya Bayan İnönü, Bayan Özalp ve birçok önemli milletvekili eşleri ile öğrenciler katılmışlardır. Afet İnan, bu toplantıya başkan seçilerek açılış konuşmasını şöyle yapmıştır: Konuşulacak mevzuu ulus gazetesinde okudunuz. Büyük Millet Meclisi bize en büyük haklarımızdan birini vermek ile yüce bir iş yaptı. Bundan ötürü biz Ankaralı kadınların Büyük Millet Meclisine bağlılığımızı ve teşekkürlerimizi sunmamız gerekir. Bunun için toplandık. Söylev söylemek isteyenler buyursunlar. Toplantı açılmıştır... Afet İnan sözü Kız Enstitüsü tarih stajyeri Bayan Sıdika'ya bırakmıştır. İnkılâba iştirak etmenin her vatandaş için hak olduğunu ve seçime hak kazanmanın ulusun üstünlüğünün bir göstergesi olduğunu söyleyerek konuşmasına başlayan Bayan Sıdika; Fransa, İtalya, Almanya, Avusturya, Danimarka ve İsveç'te kadınların seçme ve seçilme hakları olduğunu, Avrupa'da kadının tezgâhlarda, ticarete, mağazalarda ve bütün genel hizmetlerde çalıştığını vurgulamış ve Rusya'da kadınların askerlik vazifesini dahi yerine getirdiğini söylemiştir.

Türk kadınının ise yaratılıştaki zeki, kabiliyetli ve cemiyetine faydalı olduğunu belirten Bayan Sıdika, kadınların ancak siyasal bir terbiyeye malik oldukları zaman hakiki olarak hür olabileceklerini, Atatürk'ün Tür kadınına uyku devresinden yavaş yavaş değil, silkererek uyandırdığını ve kadınların duran kanına hareket verdiğini belirtmiştir. Bayan Sıdika'dan sonra söz alan Bayan Süheyla ise konuşmasında Avrupa medeniyetinin senelerce kazandığı medeniyeti, Atatürk'ün bir şimşek çabukluğu ile Türk kadınına kazandırdığını söyleyerek Atatürk'e ve TBMM'ne bütün bayanlar adına saygı ve teşekkürlerini iletmış, konuşması sürekli alkışlarla kesilmiştir(Ulus, 1934, 7 Aralık).

Ankara Halkevi'nde toplanan Ankara kadınları TBMM'de, TBMM Başkanı Kazım Özalp'a bir mektup vererek 5 Aralık gününün “Türk Kadınlık Bayramı” olarak kutlanmasını istemişlerdir. Ruznameye(gündem) geçilmeden Türk kadınlığı namına verilen teşekkür mektubu sürekli alkışlar

arasında okunmuştur(Cumhuriyet, 1934, 7 Aralık). KB de bir beyanname hazırlayarak kadınları İstanbul Beyazıt Cumhuriyet meydanına çağırmış, Beyazıt Meydanı'nda büyük bir miting yapılmıştır(Zaman 1934, 7 Aralık). KB Atatürk'e, İsmet İnönü'ye TBMM'ne ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya birer telgraf göndermişler, Atatürk KB'ne cevap olarak şunları demiştir(Zaman,1934, 8 Aralık). “ *Erdemli Türk kadınlığının yeni çalışma yolunda kendine düşen büyük işi başaracağına kuşku yoktur.*”

Dönemin gazete haberlerine bakıldığında verilen seçme ve seçilme hakkının Türk kadınlarını coşturduğu anlaşılmakta, Türkiye'nin dört bir tarafından telgraflar ve mesajlar Ankara'ya ulaşmaktaydı. Falih Rıfkı Atay(Ulus, 1934, 7 Aralık) büyük bir devrim yaşandığını ve kendi öz mayası ile yeni bir ulusal varlığın yoğrulduğunu söylemekte, kadınların bayramlarına sevinecek olanların erkekler olduğunu vurgulayarak; kadınların haklarına kavuşmasını “milyonlarca kolun, kafanın yardımına kavuşması” olarak nitelendirmiştir.

Sonuçlar

Asırlarca İslamiyet'in yanlış yorumlanması yüzünden çağdaş medeniyet seviyesine gelinemediğini değerlendiren Afet İnan, kadın ve erkeğin birlikte sosyalleşmesinin bir kültür zenginliği olduğunu belirtmiştir. Afet İnan'a göre Atatürk'ün gayretleriyle 1926'da Medeni Kanun, 1930'da Belediye Kanunu, 1934'de de Seçim Kanunları ile Türk kadını bütün haklarını kuramsal olarak kazanmıştır. Afet İnan, Atatürk devrinde çıkan kanunlar ile kadınların siyasi haklar anlamında erkekler ile eşit hale gelmesini bir başlangıç aşaması olarak görmüştür. Kız öğrencilere her türlü öğrenim yolunun açılarak okuma yazma oranlarının istenilen seviyeye geleceğine inanan Afet İnan, bu sayede meslek sahibi kadınların sosyal hayatta yer edinebileceğini ifade etmiştir. Afet İnan'a göre kadınların yapması gereken en önemli görev, Türk kadınının kendi haklarını korumak için çalışması ve bu hakları bilmeyenlere öğretmesidir.

Bu hakların korunması ve benimsenmesi gerektiğine gönülden inanan Afet İnan, Türk kadınlarının milli kültürü geliştirerek ve milli kültürümüzün çeşitliliklerini bölgelere göre bir araya toplayarak hem yeni nesillerimize hem de yabancılara kendi geleneksel kültürümüzü tanıtabileceğimizi, böylelikle turistik bir ortam yaratılmasının yanında eski motif ve biçimlerin devamlılığının sağlanabileceğini ifade etmiştir. (İnan, 1967) Toplumdaki değişimler büyük gayretlerle uygulanmak istense bile çok uzun sürelerde ancak etkisini gösterebilmektedir. Bir düşüncenin ve inanılan bir gerçekliğin topluma mal edilmesi, benimsenmesi ve yaşamın bir parçası haline dönüşmesi bütün tarih boyunca birçok kişinin özverili çalışmaları ile ancak yol almıştır. Afet İnan'ın kadın haklarının kazanılmasına yönelik yapmış olduğu çalışmalar ve kadınların sosyal hayatta hak ettikleri yeri almasına yönelik yapmış olduğu katkılar bu çerçevede düşünülmelidir.

Tartışma

Afet İnan yurt dışında katıldığı kongrelerde yabancı ilim adamlarının Türk kadınına tanınan hakları Atatürk döneminde aldıklarını, kendisine hatırlattıklarını belirtmiştir. Kanuni haklar açısından bugün Türk kadınlarının dünyanın en medeni memleketleri ile aynı düzeyde olduklarını ifade eden Afet İnan'a göre bundan dolayı milli bir gurur duymamak mümkün değildir(Afetinan, 1982, s.221). Birleşmiş Milletlerin anayasasında milletler ve ırklar için eşit hak ve görev olduğu gibi erkekler ve kadınlar için de aynı şartların olduğunu belirten Afet İnan, şu açıklamayı yapmıştır(Afetinan, 1970): Bir milletin bütün fertleri elbette mebus olmayacaktır, fakat her fert muayyen bir yaştan sonra, kanuni şartları haiz olunca seçme ödevini yerine getirecektir. İşte bu durumda eşit hakka sahip olan Türk kadını, meslek hayatında çalışkan, iktisadi hayatta verimli, aile hayatında vazifelerini müdrük bir vatandaş olmakla, dünya kadınlığı içinde şerefli mevkiini almaktadır(s.53-54). Bu söylemi ile bir hakkın kazanılması ile kullanılmasının farklılığını ortaya koymuştur.

Kadın haklarının kazanılması sürecinde Afet İnan'ın kendisine Atatürk tarafından verilen ödevleri eksiksiz yerine getirmeye çalıştığı ve yapıcı bir tutum sergilediği çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu karşılıklı güvenin Atatürk'ün hayatının sonuna kadar devam ettiği, Türk

kadınların siyasi haklarını almalarında özverili bir çalışma sürdürdüğü ve bu çalışmalarını başarılı bir şekilde yerine getirdiği söylenebilir. Afet İnan'ın Atatürk'ün manevi kızı olması dolayısıyla farklı değerlendirmeler yapılmış olsa da kadın ve kadın hakları ile ilgili konularda 10'dan fazla gazete ve dergilerde makalesi olduğu, 20'den fazla konuşma ve konferansa katıldığı anlaşılmaktadır. Afet İnan, Atatürk'ün hayatta olduğu dönemde daha çok Atatürk'ün yönlendirmeleri ve direktifleri doğrultusunda çalışmalar yapmaya başlamış, tecrübe kazandıkça kendisini geliştirmiştir. Atatürk'ün ölümünden sonra akademik çalışmalarını artırarak devam ettiren Afet İnan, Türk kadını en güzel şekilde temsil etmiştir.

Türk kadın haklarının kazanılmasında sahnenin pek önünde gözükmeyen Afet İnan'ın aslında bir figüran değil, aksine başrol oyuncusu olarak görmek gerekir. Tarihe düşülmüş bir kayıt niteliğinde olan Afet İnan'ın sözleri ile makalemi bitirmek sanırım en doğrusu olacaktır(Afetinan, 1982, önsöz): Asıl amacımız ise, bütün bu tarihi bilgilerin temelini dayanarak Türk kadınının ulusumuza gerekli hizmetlerde bulunabilmesi, günün koşullarında verimli olarak çalışmayı sağlaması ve geleceğe güvenle dayanarak, eserler verebilmesidir. Her meslekte bu ideale erişmek için emek veren kadın ve erkeklerin güç birliği ulusumuza olduğu gibi, dünyadaki insanlara da mutluluk getirir inancıyla... Her sahada çalışmak verimli olmak gereklidir. Eşit hak, eşit görev prensibinde Türk Kadını milli bütünlük içinde yerini almıştır ve alacaktır.

Açıklamalar: Bu çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi İsmail Uzun tarafından Yrd.Doç.Dr. Mehmet Emin Elmacı danışmanlığında yürütülen doktora tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Afetinan, A., (1976), Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, 8. Türk Tarih Kongresi; Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara, 1993-2000.
- Afetinan, A., (1982), *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*. İstanbul, 4.baskı, Milli Eğitim Basımevi.
- Atay, F.R., (1934, 7 Aralık), Kadınlık Günü, *Ulus*.
- Cunbur, M., (1967), *Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu Aylık Konferansları: 1953-64*. Ankara, Ayyıldız Matbaası.
- Doğramacı, E., (1993), *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişimde Türk Kadını*. Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, TTK Basımevi.
- İnan, A., (1959), Atatürk ve Demokrasi, *Belleten Dergisi*, 23(89), 1-8.
- İnan, A., (1967), Türk Kadın Haklarının Tanınmasının Kültür Devrimindeki Önemi, *Halkevleri Dergisi*, 2(14), 25-27.
- İnan, A., (1977), *Tarihe Tanıklık Edenler Cumhuriyet'in Kurucu Kuşağıyla Söyleşiler*, İstanbul Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kadınların askerliği meselesini münakaşa ettiler., (1932, 3 Şubat), *Cumhuriyet*, 1-3.
- Kadınlarımızın Bayramı., (1934, 8 Aralık), *Zaman*, 1.
- Muallim Afet H.ın konferansı; Konferansta Gazi, İsmet ve Kazım Pş.lar Hazeratı vekiller, sefirler bulundu., (1930, 4 Nisan), *Cumhuriyet*, 4.
- Toprak, Zafer.,(1988), Halk Fırkasından Önce Kurulan Parti Kadınlar Halk Fırkası, *Tarih ve Toplum Dergisi*, 51, 30-31.
- Türk Kadınlığının Bayram Günü., (1934, 7 Aralık). *Ulus*, 1.
- Türk Kadının Sevinci., (1934, 7 Aralık), *Cumhuriyet*, 1.
- Türk Kadını Heyecan içinde., (1934, 7 Aralık). *Zaman*, 1.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi., (1923, 3 Nisan), *1.Devre, Cilt:28, İçtima* 4,17.,329.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi., (1924, 16 Mart), *2.Devre, Cilt: 7-1, İçtima 2,13.,540-543*.
- Yeni Türk Kadını., (1929, 14 Ağustos), *Cumhuriyet*, 1.
- 10 senede 100 senelik iş!, (1933, 15 Kasım), *Cumhuriyet*,3.

Türk Ocakları'nda, Afet Uzman'ın kadınların seçme ve seçilmesi hakkındaki konferansından sonra.

EK-1: Afet İnan'ın 3 Nisan 1930 yılında gün Türk Ocağı'nda "Seçim Haklarımız" isimli konferansından sonra diğer davetliler ile beraber çekilmiş fotoğrafı. Afet İnan'ın üzerindeki kıyafeti Atatürk tasarlamıştır.

Kadın Birliği, kanunun Gazi Hz. tarafından tasdik günü bekliyor

Kadın Birliği, kadınlara hakkı intihap veren yeni Belediye Kanununun Reisicumhur Hz. tarafından tasdik edildiği gün büyük tezahürat yapmağa karar vermiş, bu hususta hazırlıklara başlamıştır.

Kanunun tasdik edildiği gün İstanbul'un bütün Türk Hanımları, Darülfünun talebeleri ve kız mekteplerinin iştirakile Taksim'de Gazi abidesine gidilecektir.

Birlik heyeti idaresi bu tezahüratı son ictimanda kararlaştırmış ve büyük bir program hazırlamıştır. Birlik program muhteviyatı hakkında ketum davranmakta, yalnız şu malumatı vermektedir: «— Tezahürat şimdiye kadar erkeklerin yaptığı tezahüratın hiç birine benzemiyecaktır, çok orijinal ve görülmemiş bir şey, bir alay olacaktır.»

Öğrendiğimize göre hanımlar ve mektep talebeleri Darülfünun meydanında toplanacaklar, yürüyerek Taksim'e gidecekler, yolda kısa nutuklar irat edeceklerdir. Hanımların ellerinde buketer bulunacaktır. Alaya selir bandosu da iştirak edecek, alay Taksim'e abidenin önüne geldiği zaman burada nutuklar irat edilecektir.

Aynı günde Ankara Türk Ocağının tavassutu ile Ankara Türk hanımları da tezahürat yapacaklardır.

Afet H. in konferansı

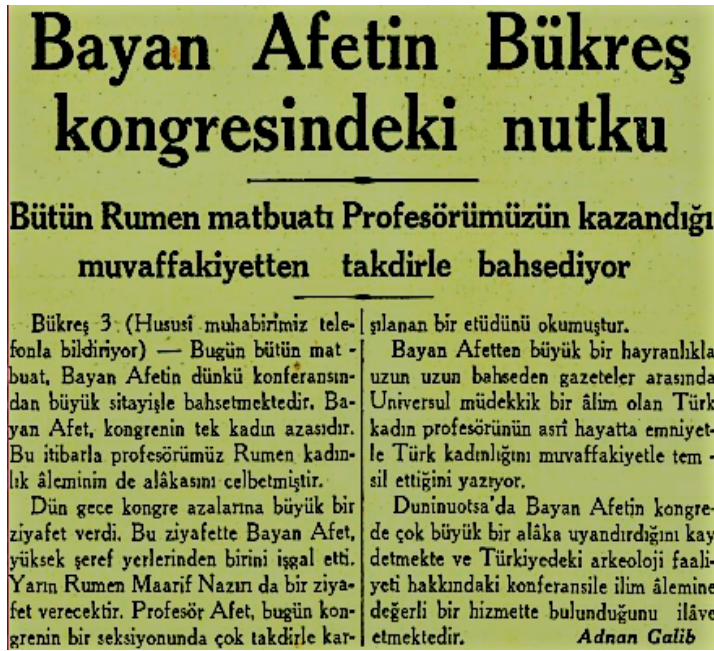
C. H. Fırkasına giren ilk kadın: Afet H.

saat 4.5'te Türk Ocağında muallim Afet H. tarafından kadınların intihap hakkı hakkında bir

EK-2: 3 Nisan 1930 Cumhuriyet Gazetesi haberi.

EK-3: Paris'te çıkan "Le Temps" gazetesi Afet İnan'ı Türk kadınlığına büyük bir şeref veren kişi olarak tanıtmaktadır. 20 Eylül 1937'de yapılan İkinci Türk Tarih Kongresi'nde konuşmacılar arasında tek Kadın'ın Afet İnan olduğunu belirtmektedir.

EK-4: 16 Eylül 1937 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde çıkan haber. Romanya'nın Universul gazetesi 17. Beynelmille Antropoloji Ve Arkeoloji Kongresi'nde Afet İnan'ın Türk kadınlığına muvaffakiyetle temsil ettiğini yazmaktadır.

Extended Summary

Introduction

The situation, effectiveness in social life, the functions of woman in administrative level was quite inadequate in our country too, same as world in the first years of republic period. Preparing legal arrangements were not very simple process by telling this to the society and the most important was to tell administrative levels. It was very clear that it could be possible with serious struggle for changing ingrained woman profile in the society, being determined its palace in the next generations, being represented the situation intrafamilial generations, being represented the situation intrafamilial and in the social life at the level of modern societies. Afet İnan asks the vital question about the subject “while it was not even tolerated to be got census in 1923. How women gained right to vote and stand for election in eleven years?” Afet İnan gave that important answer forming a basis of this article.(Afet İnan, 1982) Atatürk notified his ideas which were necessary for woman rights to the government and enabled to have the law enacted from parliamentary. He estimated space and time well. In fact the events also showed us this. This work could't be solved under mentality and mood of the Grand National Assembly at that day(p.22)

The importance of woman in Turks

Afet İnan stated that Turkish states based on Islamic law were founded with accepting Islamic religion in 9th century and there were serious roles of women on social and cultural issues in Seljuks. Afet İnan, who stated that there was no progress about political rights of women but women joined bussiness life in villages in Ottoman Empire, who stated that girls also attended religious education as boys in Ottoman. Even if the position of woman differed in historic periods, having a respectful position of attention. Ottoman era is an era that there were some restriction on women rights, women didn't quite leave her home, woman is not seen equal level with men in terms of her civil rights.(Doğramacı, 1993)

Women gaining their rights in the Republic Period

Atatürk stating female and male teachers work together to establish National system of Education at the opening of National system of Education on 15 July 1921 and Atatürk mentioned the importance of women's training by being educated on 1 march 1922 at the opening of Grand National Assembly of Turkey and this was also out Picture of importance Atatürk gave to women.(İnan, 1982) Of course their right to vote and stand for election were'nt gained quickly. The right to vote and stand for election of women ignored in enacted law in the period of Turkish war of Independence went on same in the rebirth of law of deputies changed after opening Grand National Assembly of Turkey and women wouldn't join to election. According to this law, article 1 says the member of Grand National Assembly of Turkey can be elected a male from each 20.000 population. As for article 2 says each male above 18 years old can be elected. As it is understood from these articles just male citizens were joined to census and election not by being joined women.

When the parliamentary minutes of 4th years of assembly parliament on 3 April 1923 are analysed(1923, 3 April, p.329) while a male was elected for each 50.000 population in this assembly. This number was offered to be changed as 20.00 because of war. Even İf Tunalı Hilmi Bey, Bolu deputy, wanted women also to join census, Hüseyin Avni Bey supported postponing women's right to vote and stand for election. Afet İnan told that days like that(Afet İnan, 1970): “Although Tunalı Hilmi Bey “I don't say that give women the right to vote and stand for election” He wasn't permitted to even finish his World under the great reaction position. Our generation was living our education era in this period which such a mentality prevailed. But the idea of the speakers talking on woman rights during the same debate was this: Right is a right to be taken not to be given”(p.51-52) Above 18 years old in 5,11,16,23 and 58 articles of the law of parliamentary election was changed as above 22 years old. Males statement in these articles were written as males and females by being erased this. The law was changed with 258 deputies vote in Grand National Assembly of Turkey. There were no nay and dissenting vote.

Results

Afet İnan stated that Turkish women had the right to vote and stand for election for deputy on 5 December 1934 with enacted law in Atatürk period by equalling with males on political issues. According to Afet İnan, Turkish women gained her all rights as institutive with Atatürk struggle, civil law in 1926, municipal law in 1930, election law in 1934. Afet İnan believing to protect and adopt these rights stated that we could introduce our traditional culture to both our new generation and foreigners with Turkish women by improving national culture and by collecting the types of our traditional culture to regions, so we could create both touristic environment and ensure continuity of the old motif and style. Even if changes in the society are wanted to be practised with great effort they can take effect very long time. The contrubition of Afet İnan for gaining woman rights must be thought within this framework. A thought and socializing a believed reality, adopting and making habit out of it only proceeded with many people's devoted work throughout history. The works of Afet İnan also had such an effect was revealed.

Discussion

Afet İnan stated that foreign scientist had her remind Turkish women gained her rights in Attürk Period when she attended the congresses in abroad. According to Afet İnan, stating Turkish women are same level with the most civilised country, isn't possible not to be proud of this (Afet İnan, 1982, p.221) Afet İnan, who states that there are some conditions for males and females as nations and races having equal right and mission, states that women rights were become a law in Atatürk period. (Afet İnan, 1970) Even if different evaluations were made about Afet İnan due to adopted daughter of Atatürk, it was understood that she had articles on more than 10 newspapers and magazines, she attended more than 20 lectures and conferences. She started her studies with guidances and directives of Atatürk, the more experience she gained she improved herself. Afet İnan, who went on writing articles and giving lectures after death of Atatürk as before was one of the exemplary character reality who left a mark by introducing Turkish woman to world beatifully musn't be ignored.